

*"'t Blijft me eindeloos verbazen,
dat 't allemaal zo is!"*

Ben van Voorn te Yde, veertig jaar beeldend kunstenaar

Hij heet voluit Bernhard Johannes van Voorn en werd op 5 september 1927 te Eelderwolde geboren. Hij is in het bezit van een markante kop, een paar blauwe ogen, een grijze snor en een dito kort geknipte baard, draagt een

dekt landhuis in de uiterste hoek van de brink in Yde. Het terrein eromheen is uitgestrekt. Er staan hoge bomen bij een indrukwekkend eigenhandig gebouwd atelier, dat Ben deelt met zijn vriend en kunstbroeder Jan Schroot. Vanuit zijn

►
*"Nu nog ben
ik nooit echt
tevreden.
Volmaakt is
het nooit."*

blauw werkjasje en rookt, als hij zich ontspant een klein sigaartje. Hij praat enigszins slepend, maar rad en duidelijk als hij begeistert raakt. Ik zit met Ben in de galerie van zijn vrouw Henny aan een houten picknicktafel. Aan de wanden hangt zijn werk: aquarellen en schilderijen; twee prachtige vrouwelijke naakten van de beeldhouwer Henri de Vries houden zich uitsluitend met zichzelf bezig. Ben van Voorn woont in een met riet ge-

werkvertrek heb je een schitterend uitzicht op een, hoe kan het ook anders, schilderachtig verwilderde tuin.

In het huis zwaait Henny, klein en donker, duidelijk de scepter en de huishouddoek. Alleen de zwarte kat doet haar concurrentie aan. 't Beest gaat gewoon zijn gang. Ben van Voorn heeft een bewogen leven achter de rug, al is hij daar zelf niet zo van onder de indruk. Als zoon van een lithograaf, die zijn kroost

goed terecht wilde zien komen, werd het hem niet gemakkelijk gemaakt het beroep van kunstschilder uit te gaan oefenen. Hij raakte aan het zwerven en kwam tenslotte bij de studio's van Marten Toonder terecht. Samen met Henny op een woonboot leefde hij letterlijk van de hand in de tand. Samen met haar bouwde hij ook een nieuwe toekomst in het Drentse Yde op. Hij werkte onder andere mee aan de Nederlandse Bommelfilm en de Franse Asterixfilms. Hij publiceerde strips en vinnige cartoons. Hij schilderde, aquarelleerde, tekende, maakte houtsneden en monoprints en hield zich bezig met grafische vormgeving, potterie en keramiek.

Heel bijzonder is het in 1984 bij Krips Repro verschenen boek "De mantel van mos", gewijd aan een van zijn magisch-realistische schilderijen vol bizarre toekomstbeelden. De vergelijking met de werken van Hieronymus Bosch dringt zich bij het beschouwen ervan als vanzelfsprekend op. Henny opende een galerie, die zo veel kunstgenot verschaftte, dat ze hier voor in 1988 de Culturele Prijs van Drenthe kreeg. Dank zij haar inzet en de nimmer aflatende scheppingsdrift van Ben van Voorn is "Brink 7" in Yde met recht een cultureel centrum geworden.

Heeft je jeugd in Eelderwolde veel invloed op je artistieke ontwikkeling gehad?

"Zeker, voor mij was tekenen en schilderen al vroeg de normaalste zaak van de wereld. Mijn vader deed het ook, maar alleen uit liefhebberij. Hij hield van de natuur, van vogels, en vaak ging ik met hem op stap. Als we terug kwamen, tekende ik wat ik gezien had. Toen ik dertien jaar was, kreeg ik een marterharen penseel en dat cadeau was een rib uit het lijf van mijn ouders. Maar je kon er jaren mee doen. Ik maakte er mijn eerste aquarel mee, op een stukje karton; een doodgewoon landschapje met een hooiopper en planten en bloemen in de berm. De kleuren troffen me erg. Ik weet nu nog het plekje, waar ik gezeten heb en de aquarel heb ik ook nog".

Wat vond je vader ervan?

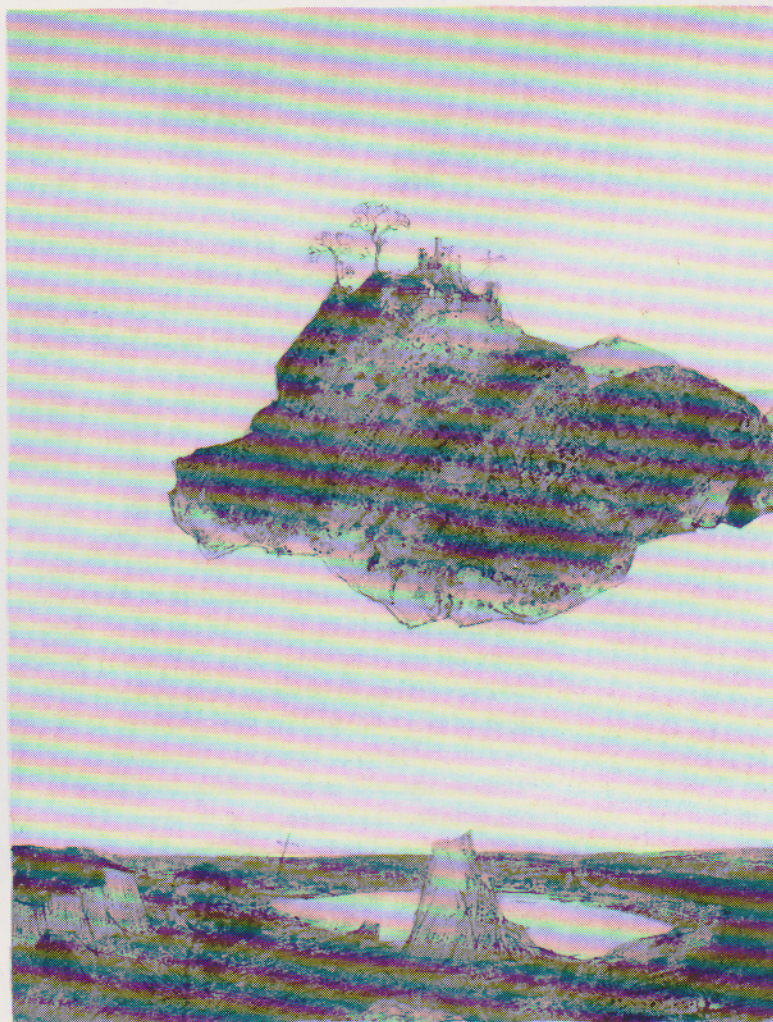
"Vader liet zich niet over mijn werk uit. Hij had nooit zoveel lof en dat is achteraf bekeken maar goed ook. Je wordt er maar zelfgenoegzaam van en dat betekent stilstand. Nu nog ben ik nooit echt tevreden. 'k Ben wel erg blij, als ik het doel, dat ik voor ogen had, bijna bereikt heb. Maar... volmaakt is het nooit".

Je hebt er veel voor moeten doen of voor moeten laten om zelfstandig kunstenaar te worden! Wat was het zwaarst, het doen of het laten?

"Zwaar is het nooit geweest, want ik kon altijd tekenen. Ook tijdens mijn opleiding tot lithograaf, want daar kwam ik in aanraking met mijn leermeester Jan Popkes van der Zee. Die was heel kunstzinnig en schilderde zelf ook. Hij gaf mij veel waardevolle adviezen. 's Avonds volgde ik de opleiding bij Minerva (Academie Minerva in Groningen) en in 't weekend kreeg ik theorielessen. Zodoende had ik vanaf mijn veertiende jaar eigenlijk geen tijd om te spelen of uit te gaan. Ja, soms had ik wel eens een middag vrij en die bracht ik dan vaak bij de zwemclub aan het Paterswoldse meer door.

Ik heb dat gebrek aan vrije tijd toch niet echt gevoeld; ik was volkomen gelukkig, als ik te-

*Tekening:
Magisch
realisme.*

kenen of schilderen kon. Achteraf beseft je natuurlijk wel, dat je veel gemist hebt. Na mijn examen, ik was toen negentien jaar, zei ik tegen mijn ouders: Nu ga ik alleen tekenen en schilderen! Dat was ook afgesproken; als ik mijn diploma behaald had, zou ik zelf mogen beslissen. Mijn ouders reageerden nogal zorgelijk. Daar kun je geen droog brood mee verdienen! En hoe wil je dan hier thuis je kostgeld betalen? Maar mijn besluit stond vast. Dan stap ik maar op, zei ik en met mijn rugzak om

ben ik vertrokken. 't Was net of ik een donker gat binnenstapte!"

Je ging toen echt zwerven?

"Ja, ik werd weggebracht tot Meppel en toen ging ik lopen. In 't begin sliep ik buiten en dat was wel vervelend, als het koud was of als het regende. Niemand nam er trouwens aanstoot aan in die tijd zo vlak na de oorlog. Ik verdiende mijn brood met het maken van tekeningen, die ik aan de deur voor twee of drie kwartjes verkocht. Als ik een 'knap' huis zag, overdreef ik het perspectief en dan kocht de eigenaar de tekening wel. En als ik koeien in een weiland tekende, deed ik er steeds een bij. Dat sloeg altijd aan bij de boeren. Ja, die truukjes leer je wel op de duur.

Ik ging naar Duitsland en later ook nog naar Engeland, waar ik onderdak vond bij een mijnwerkersgezin, dat een zoon verloren had. Die mensen zijn later goede vrienden van ons geworden. Mijn ouders, die wisten waar ik zat, stuurden mij op een gegeven ogenblik een advertentie, waarin bij Marten Toonder's Studio's penselers en penseelsters werden gevraagd. Ik erheen! Ik had wat werk meegenomen en toen ze dat zagen, zeiden ze direkt: Maar nu willen we je liever voor't maken van strips gebruiken. Ik dacht: Dan moeten ze me wel verrekt goed betalen, want dan ben ik mijn vrijheid kwijt! En dat deden ze. Op basis van mijn voorwaarden: U betaalt naar ik presteer. Als ik het te weinig vind, ga ik weg en als jullie 't niet goed vinden, dan schop je me er maar uit!"

Henny's komst was natuurlijk van grote invloed!

"Dat kun je wel zeggen. Ik kreeg gezelschap!! Van te voren had ik gezegd, je moet wel weten, dat ik mijn werk niet zal opgeven en dan kunnen de inkomsten wel eens niet zo groot zijn! Dat bleek ook wel, toen ik niet meer voor Marten Toonder werkte. Henny heeft dat nooit als een gemis ervaren; ze heeft altijd de weg voor me vrijgemaakt, zodat ik kon schilderen. Maar gelukkig konden we op onze woonboot in Ouderkerk aan de Amstel goedkoop leven!"

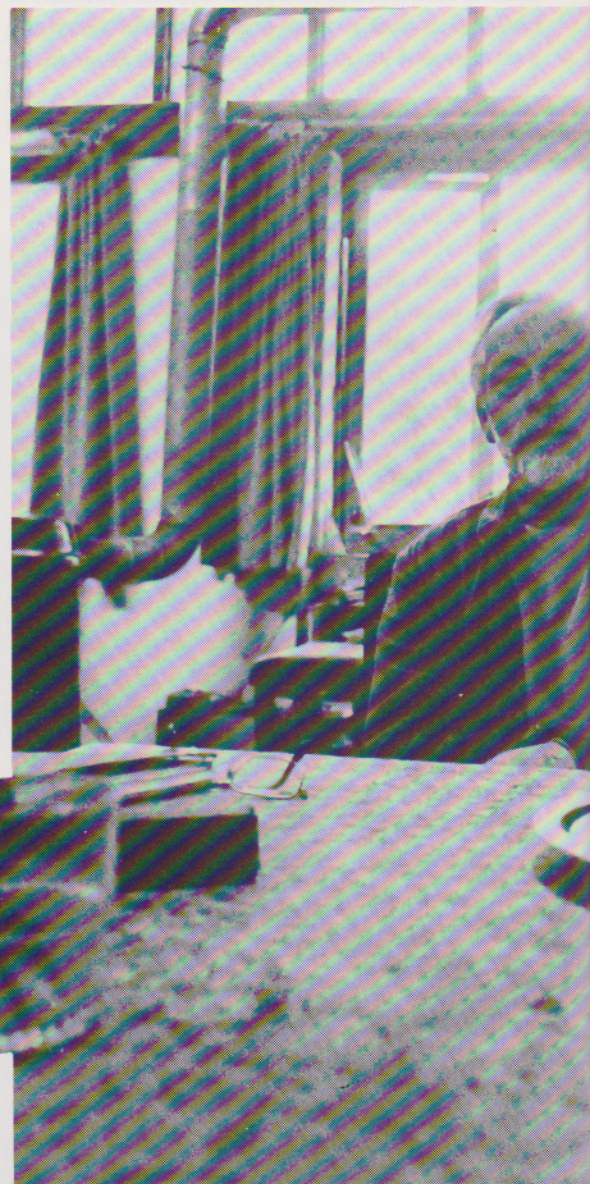
Was 't niet erg primitief?

"Ja, maar we hebben nooit het gevoel gehad dat we iets tekort kwamen. 's Winters kon je schaatsen, 's zomers zwemmen. Je kon er wandelen en fietsen. Tijdens het schilderen zette ik een hengel in de bankschroef vast en zo hadden we altijd vis op brood. We vingen ook veel paling. Er was in die tijd ook nog een beroeps-

visser daar, die je 's morgens al vroeg hoorde zingen over 't water. Die bracht ons ook af en toe een 'pongeltje' vis. In 't begin zaten we op sinaasappeltjes, maar dat telde niet. Henny had de zelfstandigheid, waar ze altijd naar verlangd had en ik kon schilderen. Vaak ging ze er op de fiets op uit om opdrachten voor mij te krijgen. We waren gelukkig!"

Hoe kwam je in 1958 dan toch in Yde terecht?

"Dat is eigenlijk een heel domme geschiede-

nis. We hadden vrienden, die van de ene op de andere week het huis uit moesten. We wisten, dat ze nooit op een boot zouden willen wonen en toen Wim (de vriend dus!) het verhaal kwam vertellen, zeiden we voor de grap: Je kan onze boot wel kopen! Wim zei: Dat is leuk, praatte nog even en vertrok. Even later kwam hij met zijn vrouw terug en zei: Ja, 't gaat door! Wat gaat door, vroegen we stomverbaasd. Nou, we kopen de boot, zei Wim. En dus ging het door.

Na een week vertrokken we naar De Punt, waar Henny's ouders woonden. We konden met geleend geld een bouwval van een huis met een groot stuk grond in Yde kopen en betrokken tijdelijk een huurwoning in Vries. Samen hebben we toen met eigen handen dit huis gebouwd.

Henny deed het meest, want ik had af en toe een opdracht. 't Was hier heerlijk. Rustig, vrij wonen en een eigen plek. Henny paste zich geweldig aan; ik schilderde en had weinig oog voor iets anders.

'k Ben toen ook weer strips gaan maken voor Toonder, meestal 's nachts. Dat werd op de duur een soort routine en daarom stopte ik er toch maar weer mee. In 1970 werd ik onrustig van het leven hier en samen met twee vrienden en een aftandse auto zijn we toen naar Zuid-Afrika gereden. Over Egypte, Soedan en Tanzania. Onderweg probeerden we schilderijen en tekeningen te verkopen, maar dat lukte niet zo best. Ermee betalen ging beter! Een van ons kon gelukkig auto's repareren en dat

was maar goed ook, want de wagen begaf 't nogal eens. We zijn een klein jaar wegge-weest.!"

En daarna kwam de Bommelfilm?

"Dat was later. 'k Heb eerst lang gearzeld en ben toen maar eens gaan praten. Tenslotte heb ik gezegd: 'k Zal het proberen. Anderhalf jaar ben ik er mee bezig geweest, samen met de kollega's. Een gigantisch karwei; ik heb zelf zo'n zeshonderd tot achthonderd achtergronden getekend. Heel nauwkeurig werk, waarbij je je steeds afvroeg of er wel gevoel in zat. 't Was niet altijd bevredigend. Als de tekening niet goed genoeg was, werd 'ie overgemaakt. En dan was het soms nog niet goed. En dan was er weer geen geld om hem nog eens te maken. 't Budget was vrij klein. Bij de Asterixfilms in Frankrijk hadden ze een bedrag beschikbaar, dat wel vier keer zo hoog was en als 't dan nog meer moest kosten, kon het ook. Ook als er weer een tekening over moest. 't Was een fijne periode, vooral door het werk met zo veel buitenlandse kollega's. Van je werk blijft trouwens niet veel hangen. Een film is vluchtig; die vergeet je snel!"

Is Henny's galerie ook belangrijk voor jou?

"Natuurlijk, al was het alleen maar, omdat Jan (Schroot) en ik er eenmaal per jaar mogen hangen. Maar 't werkt natuurlijk ook inspirerend. Henny heeft het goed geklaard. Dat kan ze. Ze heeft gebroken met de onbillijke praktijk van de galeries in het westen, die vijftig procent van de verkoopopbrengst opeisen en de kunstenaars bovendien de onkosten laten betalen. Henny vraagt alleen maar twintig procent! 't Gaat heel goed; Henny kan alles!"

Je bent erg veelzijdig. Wat doe je het liefst?

"Ik ben niet zo veelzijdig, want ik beperk me alleen tot het platte vlak. Ik schep illusies, verbeelding. Ik doe eigenlijk alles het liefst. De techniek is ondergeschikt, een middel om over te brengen en ik pas dat middel toe, dat geëigend is. Als ik een opdracht krijg en ik zie niet onmiddellijk de bijbehorende afbeelding voor me, dan zeg ik dat ik geen tijd heb. Als ik 't me direkt voor kan stellen, dan ben ik enthousiast. Dan kan ik bij wijze van spreken de volgende week leveren."

De zorg om de natuur speelt een grote rol in je werk. Ben je bang voor de toekomst?

◀
"Ik blijf me
eindeloos
verbazen.
Het wonder
van het leven
is toch het
belangrijkste
voor ons."

“Voor mij
was tekenen
en schilderen
al vroeg de
normaalste
zaak van de
wereld.”

“Nee, ik ben er niet bang voor, maar ik ben er wel bezorgd over. Ik denk dat de vooruitgang onontkoombaar is. Dus we gaan vooruit, tot we over de rand vallen!”

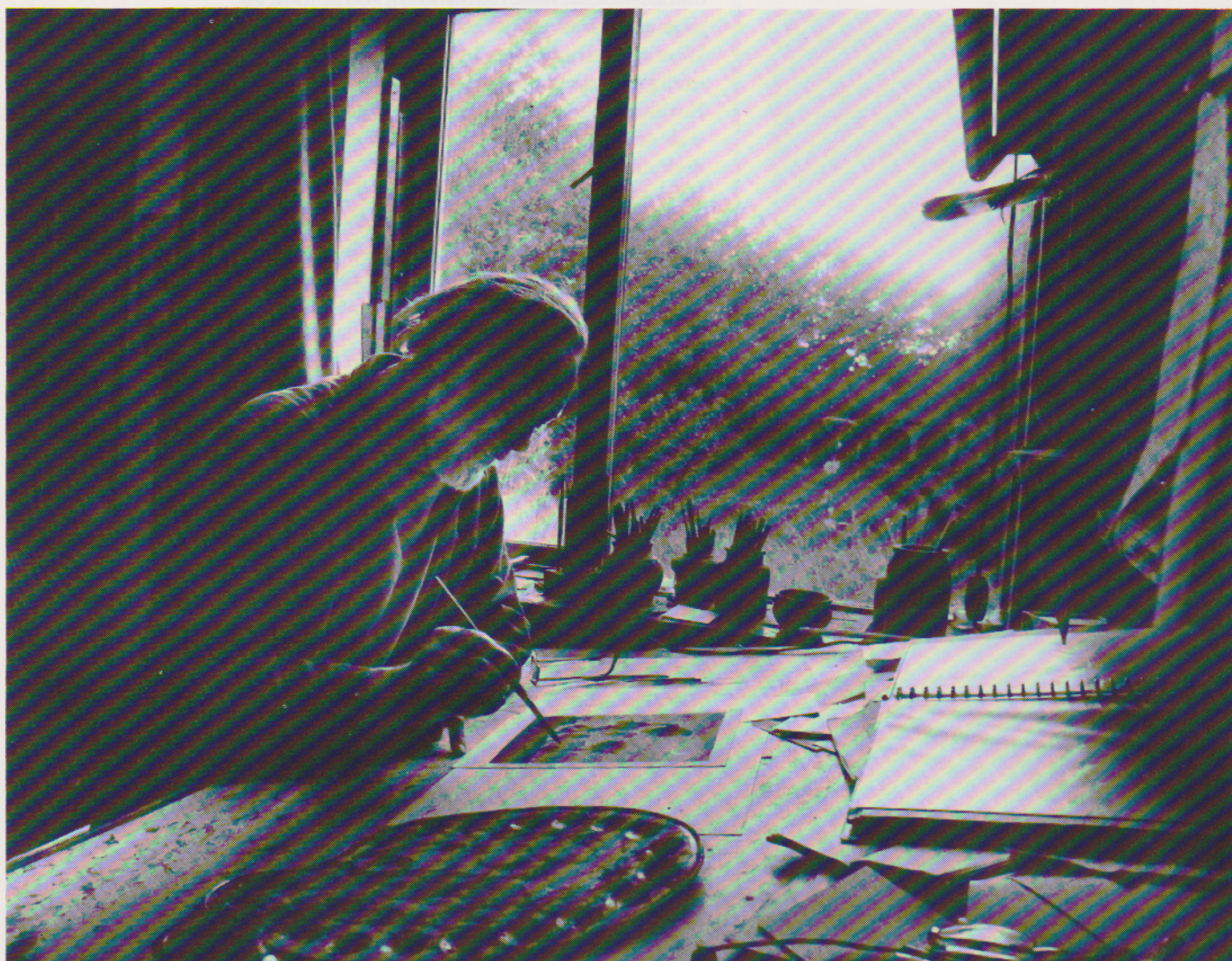
Toch een somber vooruitzicht. Is er geen weg terug?

“Daar geloof ik niet in. Een mens kan nog geen halve stap terug doen. Pas als alles op is, zal er een eind aan komen. Ik ben er niet somber over. Er is nog oneindig veel over. En bovendien, als de mens er niet meer is, is dat niet

de kunstenaar daarentegen verbaast zich alleen maar.

Ik blijf me eindeloos verbazen, dat 't allemaal zo is, dat het groeit. De kunstenaar zal zich steeds blijven verbazen, want het wonder van het leven is toch 't belangrijkste voor ons. Ook religie is vaak een soort verklaring. Nee, blijf je maar verbazen!”

Het is twaalf uur, als we opstaan en ik realiseer me, dat we bijna twee uur hebben gepraat. Van de koffie en de versnaperingen,

schadelijk voor't geheel. Leven op een planeet is niet normaal. Een gezonde planeet kent geen leven!”

Je schilderij in “De mantel van mos”. Was je ook geïnspireerd door 't werk van Hieronymus Bosch?

“Niet geïnspireerd. Ik heb Hieronymus Bosch wel altijd bewonderd; de sfeer behoort tot mijn wereld. Misschien is het dezelfde opvatting. Ik zou dolgraag in die richting verder willen, maar 't vreet aan je. Er zit een natuurfilosofie in. Een wetenschapper kan verklaren, hoe een eikel aan een boom groeit. Hij wil verklaren,

door Henny zorgzaam klaargezet, is maar spaarzaam gebruik gemaakt. We bekijken Ben's aquarellen en een van zijn drieluiken in Henny's galerie. Ik neem afscheid van de familie, die juist aan tafel gaat. Ben loopt nog even mee naar het atelier bij de hoge bomen. Daar kijk ik naar de portretten van zijn dochters, die zo verschillend zijn. Soms versluierd, dromerig en een erven zo precies, scherp afgetekend haast. En dan sta ik weer voor het schilderij uit “De mantel van mos”. Ook ik blijf me eindeloos verbazen! □

Foto's Gerrit Boer.